

## Sisukord

|                                                |    |
|------------------------------------------------|----|
| Nemesis                                        | 8  |
| Bismarck                                       | 21 |
| Issos                                          | 31 |
| Poltava                                        | 37 |
| Pompadour                                      | 41 |
| San Bao                                        | 44 |
| Luther                                         | 56 |
| Athanasios                                     | 63 |
| Mooses                                         | 67 |
| Alf Henrikson <i>in memoriam</i> (Anu Saluäär) | 75 |

## Nemesis

Nornid Urd, Verdandi ja Skuld korraldasid taevastes kõrgustes daamide vastuvõtu. Kutsutud olid nende lõunamaised kaksikõed Klotho, Lachesis ja Atropos, saatusejumalanna Nemesis, kes õieti oligi selleks kohtumiseks põhjuse andnud, ning üheksa muusat: Kleio, Euterpe, Thaleia, Melpomene, Therpsichore, Erato, Polyhymnia, Kalliope ja Urania, kõik vaimolendid, kes ei söö ega joo, ent on ikkagi surematud. Lauda katta polnud seepärast vaja ja see poleks sobinudki, aga Nemesis oli hakanud mõtlema ühele asjale, mis näris tema südametunnistust:

„Mina katsun alati õiglane olla. Õnne ja õnnetuse summa peab olema kõikidele võrdne. Aga see ei taha alati õnnestuda.”

Kleio pomises: „Ma olen seda märganud.”

Nemesis heitis talle torkava kõrvalpilgu, nii et Kleio võttis tagasi: „Anna andeks. Ega ma sinule midagi ette ei heida. Ka minul on õiglusega muret.”

„Sinul? Mida sa räägid! Sina oled ju tagantjärele tark. Sinul tuleb ainult üles kirjutada, kuidas kõik läks!”

„Seda muidugi. Just seda ma katsun teha. Aga vahel juhtub, et mul hakkab mõnest kahju. Mõnikord ma küsin endalt, kas parem ei oleks olnud hoopis vastupidi.”

„Seda ei saa ometi keegi teada. Tehtut ei saa tegematuks teha.” „Siiski,” hüüatas Urd vahele. „Tehtut saab ümber teha.” „Mismoodi?”

„Lihtsalt lõngad lahti harutada, saatusi muuta ja siis uuesti kokku sõlmida.”

Verdandi ja Skuld noogutasid. Kleio lõi särama:

„Kas me saame siis panna asju minema teisiti, kui nad läksid?”

„Muidugi. Meie olime ju need, kes otsustasid. Me võime aja jooksul meelt muuta.”

Nemesis jäi mõtlikuks:

„Kas teisel korral on õiglust kergem doseerida?”

„Kindlasti. Siis me näeme ju alternatiivi.”

„Ahah. Või nii. Võib-olla. Eks näis. Kas me võime aidata lõngasid lahti harutada?”

„Muidugi.”

„Aga aastate kulg? Elu käik? Aeg, mis on igaveseks kadunud?”

„Kuhugi ta ei ole kadunud. See on ju meie lõngades. Need on seal, kuhu me nad põimisime. Vaadake, missugused kimbud ja kerad! Pasmad koos pildi ja heliga!”

„Tõelised sasipuntrad. Kas te tõesti suudate selles segaduses orienteeruda?”

„Miks mitte. Meie tagame kõikide aegade korra kõikidel aegadel.”

Kleio puudutas suurima ettevaatusega üht pasmast nornide korvis:

„Ei tea, mis see siin võiks olla?”

Verdandi võttis pasma ja silmitses lipikut ühel lõngaotsal. „Vaatame. – Tšingis-khaan.”

„Kas tema elu? Või tema poliitika?”

„Mõlemad. Isegi tema mõtted, ma arvan, ja tema läbikäimine oma kaasaegsetega. Elulõngad hõlmavad kõike.”

„Sel juhul ei ole just kerge ajaloost ülevaadet saada.”

„Ei, ja miks peakski olema? Noh, kas alustame läbivaatust? Kas tagasi ajalukku? Või alustame esiotsast?”

Nemesis vastas kõhklematult:

„Mina hääletan esiotsa poolt.”

Keegi ei vaielnud vastu. Kolm norni ja kolm moirat tühjendasid oma korvid ühele püsivamale pilverünkale, laotasid pasmad täpses ajalises järjekorras laiali ja sõlmisid lahti lugematud peenikeste lõngade kimbud. Muusad, kes polnud niisuguse tööga harjunud, võtsid vastu, mis neile sellest materjalist ulatati, ja tegid kord-korralt seda, mis neil teha kästi. Kõigile meeldis see tegevus ja nad olid õige rahul. Kuusteist ülemaist naisterahvast *summa summarum* kolmekümne kahe käega ja saja kuuekümne usina sõrmega maailmakõiksuse õmblusringis. Nii palju inimsaatusi üksikasjalikult läbi sõrmitseda, rikkusi ja kurvastusi kommenteerida, abiellumisi ja lahutusi arvutul hulgal.

Enamik lõngu jäi, nagu nad olid. Muusadel oli üht-teist, mille üle nuriseda, sest nende arvates olid paljud saatused tarbetult lihtlabased, ja nad oleksid tahtnud teha palju rohkem muudatusi, kui nornid olid nõus tegema. Mõnikord andsid nad siiski muusadele õiguse ja tegid mõnele lõngale uusi lõikeid ja sõlmi. Jutt jooksis. Ainult Nemesis istus vaikides ja endassetõmbunult ning kaalus iga pasmast, kas selle õnne ja õnnetuse tasakaalu võis heaks kiita. Sageli ta seda ei leidnud, vaid tegi oma tõsimeelsuses lõngades märkimisväärsed muudatusi.

„No nii,” hüüatas lõpuks Atropos ja tõstis oma pasma üles, et seda teistele näidata. „Kas te ei arva, et nii oleks hoopis parem?”

1945. aasta volbriõhtul kell neli tuli feldmarssal Keitel – või oli see hoopis feldmarssal Kesselring, feldmarssal von Rundstedt või feldmarssal Guderian, juhul kui feldmarssal Keitel juhtumisi viibis tol päeval kuskil mujal, aga mõni neist teistest feldmarssalitest oli siis kindlasti veel elus ja viibis linnas – koos ühe professoriga, kelle nimi oli Spätlesse, Berliini uude riigikantseleisse. Maja oli Briti või Ameerika pommidest igast küljest raskesti viga saanud, aga feldmarssalil oli tee punkrisse tuttav. Sisepääsu ees seisis valves neli SS-last. Feldmarssal tunti ära ja lasti ilma pikema jututa läbi, samuti tema seltsiline. Professor Spätlesel, kes kandis paberkotis kolme pakki, kästi siiski kott vahiruumi hoiule jätta. Ta keeldus sellest kategooriliselt ja seepärast teda sisse ei lastud. Ei aidanud, et feldmarssal tema eest välja astus ja mõista andis, et kott sisaldab tähtsat informatsiooni.

„Pole parata. Käsk on käsk. Pärast möödunudaastast atentaati andis Juht ise meile väga kindlad instruksioonid. Mitte mingisugust pagasit ei tohi sisse viia.”

Feldmarssal oli sunnitud taganema: „Nojaa. Professor on siis vahest nii lahke ja ootab niikaua siin. Ma katsun üksi asja ära seletada, nii hästi kui suudan.”

Ja ta kadus keldrikäiku. Eesruumis viibis väike rühm kõrgemaid SS-lasi, kõigil pea langetatud otsekui palves. Ühekorraga tõstsid nad pilgu ja vaatasid uustulnukat. Feldmarssal avaldas soovi otsekohe Juhiga tähtsas küsimuses rääkida. Keegi ei vastanud.

Selle asemel kostis punkri sisemusest kaks lasku. Seejärel tuli teade:

„Juhti ei ole enam.” Selgus, et Adolf Hitler oli teinud enesetapu koos oma armukese Eva Brauniga, kelle olemasolu oli feldmarssali eest seniajani varjatud. Juba kuus päeva oli Berliin Vene vägede piiramisrõngas. *Hitlerjugend* ja nõndanimetatud *Wehrwolf*, *Volkssturm* valmistusid oodatava rünnaku eel viimseks võitluseks. Keegi ei teadnud, kes oli nüüd Saksamaa ülemjuhataja. Admiral Dönitz? Aga tema oli ju ainult mereväehvitser?

Feldmarssal lahkus punkrist ja astus välja päevavalguse kätte, kus professor ikka veel oma kotiga seisis.

„Me peame omal käel otsustama. Venelaste peajõud on Küstrinis. Seal võib terve Valgevene rinde õhku lasta. Katsume sinna jõuda.”

Atropos vaatas huviga Verdandi manipulatsioone selle sõjaka pasma kallal.

„Ega sa ometi ei mõtle lasta sakslastel oma äsja leiutatud aatomipommi nii väikese asja peale ohverdada?”

„Miljonilinna päästmiseks? Mobiliseeritud poisikeste ellujäämise nimel? Seda pole ometi nii vähe?”

„Aga Esimene Valgevene rinne? Mida see halba on teinud? Niimoodi õiglust ei looda.”

Verdandi ei vastanud. Ta lasi lõnga käest. Äärmise ettevaatusega vabastas Atropos pasmast üheainsa lõnga, haaras käärid, mõõtis suurima täpsusega ja lõikas.

Siis suri Kremli järsku Stalin, ilma igasuguse ettehoiatusega. Kalinin, Šverniki, Mikojan, Hruštšov, Malenkov, Brežnev, Beria, Bulganin ja Vorošilov seisis hetke justkui halvatusena, üksteise ees hirmu täis. Seejärel puhkes võimuvõitlus, mis kestis mitu ööpäeva. Käsud ja vastupidised käsud ristlesid päeval ja ööl, ja sõda jäi mitmeks nädalaks päris soiku.

Professor ja feldmarssal jäid Friedrichstrasse ja Dorotheenstrasse nurgal äkitselt seisma, ise teadmata, mis pärast. Professor lausus:

„Võibolla siiski mitte?”

„Mida mitte?”

„Võib-olla me jätaksime selle Küstrini.”

„Jah, tõepoolest. Ka mina tunnen sedasama.”

„Mida me siis aatomipommiga teeme?”

„Mina ei tea. Ma pole harjunud oma peaga otsustama. Kõik minu otsused on alati teinud Juht.”

„Kui katsuksime selle ehk Ameerikasse saata? Ainult et neile näidata?”

„Mida näidata?”

„Et me oleme neist ees. Nad töötavad seal täie hooga, olen aru saanud, mõned minu vanad sõbrad ja kolleegid. Oppenheimer, Kistiakowski, Fermi, Bohr, Einstein – mõned kõige targemad mehed meie maamunal. Kuidas võib teha midagi nii idiootlikku kui sundida karjakaupa talente maapakku, ainult sellepärast, et nad on semiidid.”

„Vait, Jumala nimel! Keegi võib teid kuulda!” „Aga Hitler on ju surnud!”

„Jah, muidugi, see on tõsi.”

Urd haaras teise lõngakimbu, aga peatus: „Kas laseme neil plaani teoks teha? Siis tuleb palju lõngu ümber sõlmida.”

Nemesis vastas: „Ma arvan küll. Sakslaste õnnetus on suurem kui nende õnn.”

„Nüüd küll,” vaidles Melpomene vastu. „Aga mõtelge sellele, mida nad korraldasid, niikaua kui neil õnne oli!”

„Kahju küll,” ütles Atropos. „Ma ei olnud õigel ajal valvas. Muidu oleksin ma Hitleri juba mähkmetes lämmatanud. Kas teen seda?”

Ta haaras kimbu kindlalt pihku ja otsis ühe lõnga välja. Verdandi takistas teda:

„Oota natuke. Nüüd on ta ju niikuinii läinud. Vaatame parem, mida annaks selle asemel aatomipommiga teha.”

Imepärasel viisil pääsesid professor ja feldmarssal Berliinist läbi Vene liinide kergesti välja, ronisid rahulikult Falkensees rongi peale, astusid Ludwigslustis maha ja suundusid seal lähedal asuval väikesel sõjalennuväljale. Väravavalvurid tundsid feldmarssali ära ja lasid nad ilma formaalsusteta sisse. Lennuvälja ülem, kes oli kõigest ooberst, võttis neid väärilt vastu ja täitis kiiresti nende soovi: kaheistmeline lennuk, mis oli võimeline kaugele lendama, ja hea kohatunnetusega kogenud piloot. Viimane osutus väikseks mustapäiseks viiekümneendates eluaastates vanapoisiks; tema nimi oli Donnerschön ja ta oli major. Lennukit tangiti hoolikalt ja pardale vinnati tagavarakütuse kanistrid. Professor ronis piloodi kõrvale reisijakohale ja võttis istet, paberikott põlvede vahel.

„Ja kuhu me siis lendame?” küsis major Donnerschön, kummardudes feldmarssali poole, kes seisis veel maa peal.

„Ameerikasse.”

„Ameerikasse? Aga see on ju võimatu!”

„Mispärast?”

„Sellepärast, et meie lennuulatus on liiga väike. Niisuguse lennukiga nagu see siin ei ole võimalik Ameerikasse jõuda.” Feldmarssal seisis jahmunult, justkui unesegasena. Ta ei olnud lennumasinade ja teiste militaarsete aparaatide lennuulatuse alal päris võhik. Ta oli iga päev harjunud niisuguseid asju kalkuleerima. Ja ometi oli ta andnud selle eluvõõra korralduse. Kummalises meeleolus, just nagu mingi kõrgema võimu manipulatsioonile ja käsule alludes, kuulis ta end ütlemas:

„Lennake kõigepealt Bresti.”

Ta andis neile kaardiraamatu ja jättis professoriga jumalaga.

Viis minutit hiljem oli lennuk õhus ja võttis kursi vestsüdvesti. Major Donnerschön tegutses oma kangide ja muude riistapuudega ega esitanud rohkem küsimusi. Ka professor istus pikemat aega vaikides. Mõlemad tundsid end imelikult ja olid justkui oma tahte kaotanud, aga reis kulges hämmastavalt kiiresti ja kergesti, ilma eriliste vapustuste ja sündmusteta. Aacheni ümbruses oli näha Prantsuse ja Briti vägesid ida poole marssimas, aga mingit õhutõrjet polnud kuulda ega ühtegi hävitajat näha, ehkki mitmesuguste rajatiste ümber keerlesid radariseadmed. Nad jõudsid Bretagne'i viimasele neemele just päikeseloojakul, kui taevas süttisid tähed.

Bresti suunduvate ja Brestist lahkuvate laevade laternad kumasid nõrgalt ja otse all silmasid nad lennuvälja.

„Kas maandume sinna?” küsis major professorilt.

„Minu pärast küll mitte,” vastas professor.

„Ma näen, et meil on üllatavalt palju bensiini järel,” jätkas major oma instrumente vaadates. „Tankida pole meil igatahes vaja. Kas feldmarssal mõtles seda tõsiselt, mis ta ütles? Kas professoril on Ameerikasse asja?”

„Jah, muidugi.”

„Sel juhul võime teed jätkata. Täna tundub, et võimatu osutub võimalikuks.”

Professor noogutas. Major muutis veidi kurssi ja tüüris mere kohale. Paremäl sädeles natukese aja pärast tuledekobar, mis pidi vist olema brittide laevastik, ning õhku paiskusid õhutõrjegranaatide valingud, mis plahvatasid kaugel eemal horisondi kohal, aga see oli vist ainult õppus ja sellel ei olnud midagi tegemist väikese Saksa lennumasinaga. Paistis, et seda ei pannud keegi tähele. Õige pea läks nende all täiesti pimedaks, tähed aga särasid nagu ei kunagi varem, ja major Donnerschön, kes oli olnud lendur juba ammu enne radarite ja raadionavigatsiooni aega, ei olnud raske hoida kurssi Los Alamosele, mille ilusa nime oli professor juba Ludwigslustis pliiatsiga feldmarssali kaardiraamatusse kirjutanud. Los Alamose asupaika ei tähistanud ükski konkreetne täpp, aga sõnadele New Mexico oli punasega korralikult ring ümber tõmmatud.

Major Donnerschön, kes mõtles kõigele, ei olnud unustanud proviant kaasa võtta, ehkki see mais 1945 Saksamaal sugugi kerge ei olnud. Lisaks kahele väiksele konservikarbile armee lihtsa *Eisbein mit Gemüse'ga* oli tal kuidagimoodi õnnestunud hankida ka pudel *Wehlener Sonnenuhr'i* heast veiniaastast 1937. Taevalik jook, leidis professor Spätlese, kes ei olnud niisugust asja näinud Weimari vabariigi ammustest päevadest saadik, olgugi et ka siis polnud Saksamaal just mingit meelakkumist. Konservid muidugi Moseli veiniga õieti kokku ei passinud, aga alla nad sellega siiski läksid. Professor oli juba mitu aastat alatoitumuse all kannatanud ja kraapis oma plekkkarbi hoolikalt puhtaks. Kummalisel kombel ei tundnud ta mingit hirmu või pinget reisi ilmsete ohtude ees, ja paistis, et ka major mitte. Nad mekkisid mõnuga veini, kuulatades oma pulssi mootori monotoonsel saatel kauneid meloodiaid ümisemas ning professori põlvede vahel seisva paberkoti krabinat.

Õõ kujunes pikaks, sest nad lendasid ju päevavalgusega samas suunas, aga kui hommik nad kätte sai, olid nad juba Põhja-Ameerika mandri kohal, ilma et rannikuvalve

oleks häiret andnud. Maa nende all oli sõbralik ja rikkumata, varemeteta linnad ärkasid. Midagi niisugust polnud professor juba aastaid näinud.

Nii jõudsid nad lõpuks New Mexicosse ja hakkasid täpsemalt ringi vaatama. Loomulikult polnud kumbki neist Los Alamoses käinud. Nad polnud sellest isegi pilte näinud, sest koht oli ülisalajane ja keelatud maa isegi ameeriklastele. Et professor selle olemasolust teadis, tulenes ainuüksi tema erakordsetest isiklikest tutvustest ja headest sidemetest neutraalsete riikide teadlastega. Ühised tuttavad tuumafüüsikute kitsast ringist olid äkki Los Alamosesse kolinud. Polnud raske välja rehkendada, millega nad seal tegelesid. Oletati, et koht asus New Mexicos. Aga kui lennuk ületas Oklahoma ja asjaomase osariigi vahelise piiri, oli täpne asupaik professor Spätlesel ikka veel teadmata.

„Tuleb pinda sondeerida,” vastas ta major Donnerschöni vaikivale küsimusele, kuhu nüüd kurss tuleks võtta. Oma paberkoti kõige väiksemast pakist võttis ta välja ühe patarei ja mingi torusarnase eseme, ühendas need juhtmega ja jätkas:

„New Mexico, nagu kaardilgi näha, on kujult peaaegu ruut, mille kõikide külgede pikkus on umbkaudu kuuskümmend miili. Lennake kõigepealt ruudu keskpunkti – seal me muuseas juba olemegi. Siis lennake spiraalis väljapoole, ruudu külgede poole. Kas kabiini katust saab muide avada?”

Major Donnerschön vajutas nupule ja pleksiklaas nende pea kohal libises tagasi. Professor võttis oma toru paremasse kätte, hoidis seda lennuki seina kohal ja sihtis diagonaalis allapoole. Ta seletas:

„Selle vidina ma sain oma sõbralt ja kolleegilt Hans Geigerilt. See mõõdab kiirgust. Kiirgavatele aatomitele lähenedes hakkab see klõbisema.”

Major kuulas pingsalt, aga kuulda ei olnud midagi peale lennuki tavapäraste helide. Siiski pööras ta lennumasina paremale ja hakkas lendama aina laienevas spiraalis. Lõunas ei toonud Geigeri loendur midagi kuuldavale, samuti mitte läänes. Aga kirdes kostis lõpuks nõrka klõbinat. See valjenes järk-järgult, mida lähemale jõuti kohale, mis kaardil kandis nime Santa Fe ja mis osutus üsna suureks linnaks, kui nad selle kohale lendasid. Professor sihtis Geigeri loenduriga ja leidis, et see tegi kõige suuremat lärmi ühe omaette seisva majadekobara kohal, mis nägi välja nagu äsja ehitatud vabrikuküla, veidi maad linnast eemal.

„Siin!” ütles ta. „Siin ongi Los Alamos. Olge kena ja tiirutage sellele nii lähedale kui võimalik, samal ajal kui ma aparatuuri korda sean.”

Suurima ettevaatusega võttis ta paberkotist välja selle ülejäänud sisu, kaks muhklikku pakki. Ta harutas lahti pruuni, sõjaaegse surrogaatpakkepaberi ja välja koorus suurem plekk-kera ja üks veidi väiksem silindrikujuline ese mitmesuguste juhtmete ja ühendustega. Pikkamööda ja mõtlikult ühendas ta terve hulga kontakte, kuni ainult üks juhe veel vabalt rippus. Ta ootas ära hetke, kui lennuk oli täpselt Los Alamoses kohal. Siis pistis ta kiiresti sisse viimase pistiku ning heitis plekk-kera ja selle küljes rippuva silindri lennukist välja.

„Nüüd!” karjus ta major Donnerschönile. „Lõpetage tiirutamine! Otse edasi!”

Ennekuulmatu plahvatus summutas tema lause poole pealt. Tohutu kompaktna tuleleek lahvatas all oleva küla kohal. Kõrged hooned varisesid kokku kuni kaugemal asuva Santa Feni välja. Kolossaalne suitsupilv kerkis maapinnalt püstloodis üles ning laienes ootamatult ja uskumatu kiirusega rõhtloodis. Lennuk kaldus küljele, võttis tuld, kukkus alla ning jõudis maapinnale oksiidi- ja tuhahelvestena.

Kõmu New Mexico katastroofist levis nagu kulutuli. See oli niisuguse tähtsusega uudis, et sõjasaladuse kaalutlused pidid selle ees taganema, eriti kuna miljonid ümberkaudsed inimesed olid näinud tulekuma ja kuulnud ka sellele järgnevat plahvatust. Ajalehed olid täis intervjuusid naabruskonna inimestega ja peagi ka aerofotosid tabamuse saanud piirkonnast, mustaks põlenud kõrbest, kus polnud enam jälgegi ei inimestest ega isegi mitte taimedest. Aga mis tegelikult oli juhtunud, seda ei teadnud keegi. Ainult vähesed ajalehetoiimetused olid teadlikud, et Los Alamoses oli asunud uurimiskeskus, aga millega seal tegeldi, sellest oli neil vaevalt aimu, isegi kui nad

loomulikult mõistsid, et uurimistöö oli kuidagi käimasoleva sõjaga seotud. Piirkonnas, millel nemad silma peal hoidsid, oli elanud nii mõnigi füüsikaproffessor ja instituudi laborant, ja nüüd otsisid murelikud lähedased neid taga. Seesuguste isikute pikad nimekirjad täitsid ajalehti, paljud nimed olid pealegi üsna tuntud, ehkki neid muidugi ei saanud võrrelda jalgpallitähtede ja kuulsate džässitrompetistidega. Nende kohta avaldati nüüd lühikesi elulooülevaateid, mis sarnanesid järelehüüetega, sest see, et keegi Los Alamoses olnust ei võinud plahvatusest eluga pääseda, oli aerofotosid vaadates peaaegu surmkindel.

Juhtkond Washingtonis teadis rohkem, kuid esialgu peeti üldiselt enesestmõistetavaks, et tegu oli Ameerika aatomi lõhestamise programmiga, mis oli lõpuks õnnestunud või õigemini öeldes ebaõnnestunud. Et see oli surmaohuga seotud, oli ju iseenesest selge. Teadlased, mõeldi, olid lõpuks suutnud tuumajõu mõistatuse omaenda elu hinnaga lahendada. Siiski ei kulunud kuigi palju tunde, kuni ekspertiis jõudis arusaamisele, et nii see asi siiski ei võinud olla. Igapäevased ettekanded Los Alamoses Pentagoni peakorterisse olid teada andnud, et sealsetel teadlastel oli veel palju üksikprobleeme lahendada. Aga tähelepanuväärsem oli see, et oli olemas paks kaust nii Euroopa kui ka Ameerika radarijaamade ja õhuvaatluskeskuste ettekandeid väikese Saksa lennuki kohta, mis arusaamatul viisil oli suutnud kuskilt Mecklenburgi lõunaosast startides mööduda Aachenist, Reimsist ja Brestist ning jõuda kuni Baltimore'i, Cincinnati, Springfieldi, Kansas City, Tulsa ja Santa Feni. Siit ja sealt oli üles saadetud hävitajaid, ja õhukaitsesuurtükid olid sageli andnud tuld võõra lennuki pihta, mis ei vastanud kutsungitele ja jätkas pealtnäha vigastamatult oma kursil lendamist. See oli lennanud paremspiraale tehes üle New Mexico ja lõpuks liikunud aina kitsamates ringides Los Alamoses kohal, kuni kadus. See oli pehmelt öeldes kummaline, peaaegu imetabane. „Kui me oleksime uskunud Jumalasse või Kuradisse, oleksime uskunud, et seal oli mängus neist ühe või teise käsi,” kirjutas oma ettekandes üks Prantsuse õhukaitseskolonel.

Mõni päev hiljem saabus sensatsiooniline seletus. Ingliskeelses saates Flensburgist Schleswigist teatas üks feldmarssal, kelle nimi oli tõenäoliselt Keitel, et Göttingeni professor Spätles oli leiutanud Saksa aatomipommi, mis äsja oli hävitanud New Mexicos Los Alamoses uurimiskeskuse, enne kui liitlaste – ameerika, briti, prantsuse, taani ja eksiilsaksa teadlaste – ekspertgrupp oleks suutnud midagi samasugust leiutada. Professor Spätles ise oli arvatavasti pidanud eluga hüvasti jätma, aga isamaa ei unusta iial tema mälestust. Laastatud ja veristatud Saksamaal oli nüüd võitmatu relv, mida kellelgi teisel ei olnud. Rahu oli seega silmapiiril. Hitler oli surnud.

See teade levitas kogu maailmas jahmatust ja hirmu. Paljud, võib-olla enamus, tembeldasid selle otsekohe valeks, üheks natside harilikest propagandavaledest. Aga Los Alamoses häving oli ju tõsiasi, ja vähesed inimesed, kes asjast midagi teadsid, adusid otsekohe, et teade pidi olema tõsi. Professor Albert Einstein, kes oli juhtumisi mujal olnud, kui aatomipomm Los Alamoses plahvatas, saabus sügavas leinas Washingtoni ja suutis teatud pingutusega veenda president Harry Trumani ja tema nõuandjat John Forster Dullest aatomipommi poliitilises ohtlikkuses, sest kui sakslastel õnnestuks hävitada New York, Chicago, Oklahoma City ja San Francisco, oleks täiesti võimalik, et demokraatlik partei võib järgmised valimised kaotada.

Kogu maailmas puhkes palavikuline diplomaatiline tegevus, paljude pikkade krüpteeritud telefonikõnedega kõige kõrgemal tasemel. Londonis vastas mr. Churchill tusaselt, et rahust ei saa enne juttugi olla, kui Saksamaa on lõplikult purustatud, aga kui ta sai teada, et üksainus raketikandjaga Londoni peale saadetud aatomipomm teeb kõrvale eksimata pulbriks kogu Downing Streeti ja muudab Checkersi arvatavasti igaveseks ajaks elamiskõlbmatuks, jäi ta mõttesse. Kindral de Gaulle ei rõõmustanud samuti esialgu rahumõtte üle, aga läks natuke rõõmsamaks, kui sai teada, et tähestiku järjekorras seisab rahulepingus võitnud suurriikide loetelus Prantsusmaa esimesel kohal: France, Great Britain, Soviet Union, USA. Kõige raskem oli jutule saada Nõukogude Liiduga, kuna keegi õieti ei teadnud, kes seal parajasti võimul oli. Beria

turtsus, et omad vitsad peksavad. Nikita Hruštšov vastas, et Venemaa kannatused tuleb kompenseerida. Marssal Vorošilov teatas, et sõduritel on koduigatsus, aga andis samal ajal käsu uue turmtule avamiseks Berliinile.

Sel hetkel oli juba käimas poliitiline kodusõda eri jõukude vahel, kellest igauhel oli oma arvamus, kes peaks saama Stalini pärijaks. Lahkhelid olid nii tõsised, et need oleksid väga hästi võinud areneda tulistamiseks ja veriseks vaenuks, kui vabastajaks ei oleks tulnud gripp. See nakatas kõik vähegi tähtsad eurooplased ja ameeriklased loiduse, osavõtmatus ja ükskõiksusega maailma asjade vastu. Palavikus, köhides ja nuusates heitsid politrukid igaüks oma majutuskohas voodisse. Otsuseid ei tehtud, käskusid ei antud. Söögiisu oli väike, tegutsemisjanu kadunud, elu tundus lõpmata nukker, aga surevus oli pigem normaalsest madalam, mis ilmneb selgesti rahvusvahelisest statistikast alates võrdlusaastast 1935.

„Mispärast sa selle nii korraldasid?” küsis Verdandi rahulolematult, kui Atropos oli parajasti lõngade sättimise lõpetanud ja pani pasma jälle käest. „Mispärast sa otsekohe rahu ei teinud?”

„Sellepärast, et ma ei tea õieti, kuidas see rahu peaks välja nägema,” vastas Atropos murelikult. „Kuidas lahendada vaidlusi, kuidas tõmmata Euroopa piire? On olemas rahvastevaheline vaen, ja sügav asjatundmatus, ja loomulikult kirjeldamatu rumalus. Muidugi võiksin ma selle küsimuse kõige lihtsamini lahendada kogu selle maailmajao inimestest tühjemdamisega – sakslaste aatomipomm ajaks selle asja ära küll. Aga mul justkui ei ole südant seda teha.”

„Kas poleks võimalik ainult rumalust välja rookida?” küsis Thaleia. „Umbes nii, nagu näitemängudes pikad lohisevad kohad maha tõmmatakse?”

„Tohutu töö,” vastas Klotho. „See tähendaks pasmade lõnglõngalt läbivaatamist. Arvatavasti leidub ehtsaid lollpäid, ja nende elulõngad võiks küll vahest minema visata, aga neid on kindlasti vähe ja nad on üsna kahjutud. Kõik inimesed teevad vahel lollusi, ilma et nad sellepärast üldiselt lollid oleksid. See kehtib nii väikeste inimeste kui ka selle ilma suurte kohta.”

Kleio võttis sõna: „Minule tundub, et me peaksime eelkõige uurima, mispärast on läinud nii, nagu läks. Mina ei põlga väikesi inimesi. Aga need, kes on inimkonna tema praegusesse olukorda pannud, on enamasti niinimetatud kuulsused. Kõigepealt muidugi Hitler, Stalin ja Mussolini. Aga Atropos on need juba välja lõiganud. Isegi selle viimase, eks ole?”

„Jah. Juba enne Hitlerit.”

„Mussolini õpetas kahtlemata Hitlerile ühte ja teist. Ainult mitte juutide vihkamist.”

„Kes siis esimesena selle peale tuli?”

„Eesav vist. Jaakobi vend, Ruubeni, Siimoni, Leevi, Juuda, Dani, Naftali, Gadi, Aseri, Isaskari, Sebuloni, Joosepi ja Benjamini onu. Ta kuulus ise perekonda, aga peteti läätseleemega ära.”

„Eesav? See, kes oli karvane? Hitler ei võinud ometi Eesavilt mõjutusi saada?”

„Mitte otseselt, loomulikult. Aga kes teab, kuidas emotsionaalsed kujutlused läbi aastatuhandete edasi kanduvad? Isegi meie ei viitsi nende kõikidel levikuteedel silma peal hoida.”

„Nonoh! Aga natsionaalsotsialism kasvas ometi välja Esimese maailmasõja tagajärgedest?”

„Muidugi. Samuti fašism. Ja Lenini nõukogude riik ja Stalini impeerium.”

„Nii et juhul, kui Esimest maailmasõda ei oleks toimunud, oleks maailm olnud teistsugune?”

„Kindlasti. Me tegutsesime oma lõngadega pisut liiga kergemeelselt. Aga lihtne on tagantjärele tark olla.”

„Kas sa oleksid pidanud ehk keiser Wilhelmi välja noppima?”

„Võimalik. Võib-olla aastal 1887, kui ta Bismarckiga tülli läks. Ei, siiski mitte! Parem oleks olnud Bismarck õigel ajal välja noppida! Võtame ta ette?”

Urd ja Klotho, Verdandi ja Lachesis, Skuld ja Atropos sirutasid kõik käed ühe ja sama pasma poole. Verdandi, kes osutus kõige kiiremaks, tõmbas hämmastava täpsusega õige lõnga välja ja silmitses seda põgusalt.

„Ma näen, et tal oli noorpõlves üks unistus,” tähendas ta. „Unistus Smålandi jahilossist. Täidame tema unistuse!”